

H. Ospovat, Miss Bricdale, mind a legjobb nevek a modern angol picturában s mindnyájan készítettek ex libriseket, egy egész légiót.

Harry Silver pár harmonikus vonal közé csak formás betűket rendez el és ex librisei mégis tipikusan szépek és kellemesek. Egy Holman-Hunttól kapott könyvben Sir Edward Burne-Jones ex libriséét őrzöm, a melyet Morris egyszerűen az általa rajzolt „golden type“ betűiből szedett, ugyanilyen ex libriseket látam Ruskin brandwoodi otthonában is.

Az amerikaiak a Párisban élő Theo. Spicer-Simson ex libriseit szeretik legjobban, vagy Dana Gibsonét, a ki ezer dolláron alól szóba se áll.

Cecil Aldin, Lee-Hankey, Cecil Hobson, James Pryde, Harrington Mann munkái mint a legdivatosabbak, szintén arannyal lesznek fizetve.

Gyönyörű apróságok Byam Shaw ex librisei, melyek között szenzációs szép a barátja, a szobrász és zenekedvelő Jenkins, számára készített. Technikája, harmonikusan rendezett fekete-fehér foltjai brillánsan érvényesülnek kis remekén.

Nekem, talán nem is ok nélkül, John Hassal dolgai a legkedvesebbek. Álljon itt egy példaul és ítéljen maga az olvasó . . .

Más alkalommal majd a francia és német ex librisekről fogok beszélni, a hol olyan alkotók nevei szerepelnek, mint Chéret, Dagnan-Bouveret, Roty, Van de Velde, Klinger, Hans Thoma, Stuck, Uhde . . .

És a mi mestereink? Azoktól mit sem ismerek. Itthon legszebb ex librise dr. Térey Gábornak van, az is valami — német professzortól. Pap Henriké, az Iparművészeti Múzeum könyvtára számára készült; ügyes, az idea is szellemes, de rossz formájú, nagy, célszerűtlen. Pedig ha Benczur, Lotz, Hegedűs, Manheimer, Paczkáné, Olgyay Viktor, Vaszary, Udvary, Kriesch és még a többi jeles rajzoló *akarna akarni*, hiszem, tudom, bizom, hogy fényes lenne, a mit alkotnak.

De kell-e a közönségnek?
Ez a kérdés!

Rozsnyay V. H. Kálmán.

AZ IPARMŰVÉS ZET VÁNDORÚTON.

AZ IPARMŰVÉS ZET súlyt és jelentős szerepet akkor kap, ha minél szélesebb körben érzik a hatása. Nem élhet elszigetelten, hanem hasonlatosan az evangéliomi igéhez, szét kell áradnia, valamerre ember él és lakozik. Ma a magyar iparművészet központja és kohója: Budapest. Törekvései és produktói innen indulnak világgá. Itt vajúdik, intéződik sorsa. Főleg a fővárosi közönség ízlése s érdeklődése szerint alakul.

Nos, ebbe az alakulásba bele kellene szólnia a vidéknek is. Tágulnia kell körének, hogy minél jobban megszaporodjanak hívói s szeretettel gondozói. Akkor van igazán elemében, ha országos szerephez jut. Erősen kidomborodik szociális tulajdonsága, s művészi tartalmával egybekapcsolja a lelkeket.

Kettős szempontból fontos tehát, hogy az iparművészet ne csak a fővárosban húzódjék meg, hanem vándorútra kelve, végigjárja az országot. Egyfelől: bevonulva a hajlékokba, szinte észrevétlenül ízlést nevel s lelket finomít. Hozzájárul ahhoz, hogy a nemzettömeg megteljen a sokszor emlegetett esztetikai tartalommal. Másfelől: megnöveszti a vásárlók és érdeklődők seregét s friss vért hozhat az iparművészetbe. A vidéki magyar közönség ízlése is irányítja majd tervezőinket s iparosainkat és így jobban fejlődhetnek a nemzeti vonások. Tervezőink s iparosaink ezt: a vidék ízlését s kívánalmait is kénytelenek lesznek figyelembe venni. Mert ma még alig tudnak róla. A magyar iparművészet s a vidék közt ma még nincs semmiféle összefüggés, összetartozó érzés, benső kapocs. A vidéki közönségnek többnyire minden jó, csak cifra legyen s csillogó. Nyugodt lelkiismerettel adja pénzét értéktelen, bazári holmikért. Minden művésziatlenségnek könnyen fölül. Műértelme s ítélete merőben kezdetleges. Nem jóakarattal hiányzik belőle, csupán tájékozatlan s nem fogékony a művészet szépségei iránt. Nevelni kell tehát ezt a közönséget. Nevelni műismerésre, szép ízlésre, beléoltani a művészet szeretetét, hogy tudjon ítélni, megkülönböztetni s szépet megbecsülni. A míg ez nem lesz meg s nem látszik foganatja, addig a vidéken nem változnak a félszeg állapotok. S hogy ennek megváltoztatása

fontos közművelődési ügy, — ez föltétlen bizonyosság.

Ennek az átalakító, közönségnevelő munkának egyik eszköze: kiállítások. Egy tervszerű, okosan rendezett kiállítás sokat használ. Be kell csalogatni a közönséget, hogy nézzen és lásson. Hogy megbarátkozzék a *modern* áramlattal s megtudja, hogy mi a jó, czélszerű és művészi munka. Mert nagyon kevés, amit erről tud. Egy kalap alá veszi az újdonsült bolondságot, hóbortos, ideges erőlködést, a komoly művészi törekvéssel. Elsőben is tehát azt kell elérni, hogy megszokja s megszeresse a modern irányt, s ne vegye úgy, mint tőle idegent. Erre jó tanító módszer a kiállítás. Ismertetni kell a modern irányt, de nem a túlhajtott, múlt, kétes értékű experimentumaival, hanem a komolyan művészi, józan oldaláról. Ekkor aztán lassankint végbemegy az átalakulási processzus: leomlik a kínai fal, s a közönség megadja magát.

Ebben az évben több helyütt volt iparkiállítás, Versecen, Pozsonyban stb. Ezek a kiállítások ugyan nem iparművészeti szempontból készültek, azért voltak benne iparművészeti tárgyak is. Ezek a tárgyak nemcsak arra voltak szánva, hogy nézessék, hanem hogy azokat meg is vásárolják. A kiállítónak mindenesetre fő az üzleti szempont, nálunk azonban jelentősen számba jön a művészeti is. Nos, a művészeti szempontot tekintve, a mi ilyen vidéki kiállításokon látható, — legtöbbször értéktelen, művészietlen munka. Vagy régi, százszor ismételt s százszor látott stílusformák kerülnek sorra, vagy pedig modern sívárságok. Az ügynek egyik sem használ. Sőt árt, mert így egymásmellé kerülve, zavart s értelmetlenséget okoznak.

Szó sincs róla: vidéken is vannak tehetséges, törekvő iparosok. Ezeknek dicsvágyát mindig megmozgatja egy-egy kiállítás. Úgy veszik ezt, mint egy porondot, melyen mint versengő felek jelennek meg, erőmérkőzésre. Nem annyira az anyagi hasznot nézik, hanem azt is, hogy valami erkölcsi siker járjon munkájuk nyomában s elismerés jutalmazza az érdemet. S a buzgó törekvésben, sokszor a gondos munkát, figyelmes kivitelt, elkopott, sablonos formákra pazarolják. Vagy pedig, a ki hallott vagy látott valamit a modern irányról, — hát ebben próbálkozik. Tervelő hiányában aztán jóhiszeműleg felül olyan utazóknak, kik modern mintákkal kínálják. A vidéken ugyanis ezek szertejárnak s a bécsi

szecesszió modorában gyártott tervekkel, mintákkal látják el az iparost. Hogy e mintáknak semmi közük sincs a magyar ízléshez, hogy legtöbbször vad, túlhajtott kísérletezés, — azt szemmel látható példák igazolják. Ezzel a magyar iparos nem tanul s a közönség ízlése vele nem képződik. Ily módon a kiállítások nem játszzák azt a szerepet, mit tőlük megkívánunk. Hatásuk nem közönségnevelő s a tévedéseket csak megerősítik. A helyett, hogy tisztáznák a fogalmakat, inkább összekúsázzák. A vidéki kiállítások rendezésénél tehát legjobb volna, ha az intézőség összefüggésben lenne valamelyik iparművészeti fórummal s ennek az utasításai alapján készülne el a kiállítás. Ilyen fórum volna pl.: az iparművészeti társulat, stb. Esetleg a fővárosban kiállított tárgyak egyrészét, interieuröket stb. egyes kiállításokra megkaphatná a vidék is. Ekkor biztosítva volna, hogy nem kap szertelenségeket, hanem igazi kvalitással bíró dolgokat. Komoly, modern stílusban készült tárgyakat állíthatna ki, melyek ötletesség, forma s kivitel szempontjából is mintául szolgálnának a vidéken. Egyben tanulna rajta a helybeli iparos is, másfelől nevelődne, képződne a közönség. Látná, hogy milyeneknek kellene lenni azoknak a tárgyaknak, melyek az embert környékezik.

Hogy milyen a modern ember lakása, melyben üdül, pihen s dolgozik. Hogy az ember élete másként alakul, s tartalmasabb, nemesebb, ha maga körül látja a művészet nyomait. Mert minden tárgy, melyben van valami a művészet leheléből, egy alkotó ember lelkéből, szépségfelfogásából — szinte önkénytelen módon érezteti hatását a lakásban. Belopódzik az ember lelkébe s érzéseket, hangulatokat támaszt. Elsőrangú fontosság tehát, hogy a vidéki iparkiállítások iparművészeti része, s az iparművészeti kiállítások is nagy gonddal s választékosággal készüljenek. Csak az minden a közönség elé, minek kitünő az útlevele s becsülettel megállja a sarat. A magyar iparművészet s a közönség egybeolvadt érdeke diktálja mindezt. Ne csak a mi gyönyörűségünk legyen a fejlődő magyar iparművészet eredménye, törekvése. Ne csak itt a fővárosban éreztesse hatását. Táguljon, növekedjék meg vásárlóinak s barátainak köre azáltal is, hogy magához vonja a vidéket. Jelentősége így még súlyosabb lesz, s egyuttal sorsa is virágzóbb, sikere nagyobb.

A mi a tisztán iparművészeti kiállítá-

KÜLÖNFÉLÉK

sokat illeti, mult évben már volt egy ilyen, mely kiállotta a legszigorúbb kritikát. A szőke Tisza magyar metropolisza: Szeged, szives vendéglátással fogadta a magyar iparművészetet. S hogy e vendégszereplés föltétlenül hagyott nyomot maga után, — az kétségtelen. Nos, e lelkes magyar város: Szeged példáját vegye fontolóvá a többi is, s alkalomadtán kövesse. E példakövetés kulturális ügy, s ezért könnyelműség egyszerűen napirendre térni fölötte. Szóval: keljen vándorútra az iparművészet. Vegye úti programjába a vidéki városokat, s szálljon meg ott, hol megértik s szivesen fogadják. Vándorútjának aztán meglesz az eredménye: eloszlik az ízléstelenség, az alacsony nivó, sívár, művészietlen portéka.

Egyúttal itt megemlékezünk olyan dologról, mely a kiállításokkal kapcsolatos. T. i. külföldön nemcsak a nemzetközi, de a helybeli kiállításokon is szokásos, hogy egyes tehetősebb, vagyonosabb emberek megrendeléseket tesznek a műiparosoknál s azt kiállítják. Így érdekesebbnél-érdekesebb interieuröket láthat a közönség. Ebből első sorban haszná van magának a megrendelőnek is, mert kiállításra kerülő a tulajdona, sokkal több figyelemmel s szeretettel készült munkát kap. Másrészt a műiparos minden kockázat nélkül mutatkozhatik be a kiállításon. Nem kell félnie, hogy munkája akad-e gazdára vagy sem? Sokkal inkább megvalósíthat érdekes művészi ideákat, mert nem lebeg előtte a nagyközönség átlag ízlése s átlagtetszése, hanem egyes-egyedül a megrendelőé. Jó volna ha e példának követői s megvalósítói támadnának nálunk is. Mióta az Iparművészeti Társulat kiállításokat rendez, azóta minden kiállításon volt alkalmunk, több szobaberendezést látni. A mostani karácsonyi kiállításon szintén van több interieur, de a tér- és világossági problémák megoldása szempontjából ezek sem jelentenek újságot. Nem az egyes tárgyakat értjük, hanem magát az egész interieur. Csupa hálósobát látunk, meg ebédlőt, úgy hogy az az átlagos polgári lakásba beilljék. Újabb ötletek, interieur megoldások után hiába keresünk. Erről azonban sem a tervezők, sem az iparosok nem tehetnek. Nekik, ha a kiállításra készítenek valamit, arra kell igyekezniök, hogy azt ott el is adhassák. Nem kísérletezhetnek, hanem alkalmazkodniok kell a nagyközönséghez. A mai rossz gazdasági viszonyok mellett, nem

valósíthatnak meg nehezebb iparművészeti problémákat, csupán kockázatra.

Ezt változtatná meg az a szokás, melyet föntebb említettünk, s melynek követése haszonnal járna. Egyes megrendelők, kiknek pl. érdekesebb, eredeti, interieurre szükségük van, ne a kiállításon nézzenek utána, hanem lépjenek egyenesen összeköttetésbe valamelyik tehetséges törekvő tervezővel, illetve műiparossal. Azt pedig ne gondolja, hogy kiállításra került interieurjét talán hiúságnak számítanak föl. Nem kerülhet itt szóba más, csupán a magyar iparművészet érdeke, a tervelők művészi törekvéseinek s az iparosok dicsvágyának növelése. Ajánljuk hát mindazok figyelmébe, a kiket illet.

Donatello.

KÜLÖNFÉLÉK.

KITÜNTETÉS. A hivatalos lapnak f. évi november hó 25-diki száma a következő közleményt hozta: Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *Györgyi Kálmán* székesfővárosi iparrajziskolai tanár és a magyar iparművészeti társulat vezértitkárának, ezen utóbbi minőségben szerzett érdemei elismerésül, *Ferencz József*-rendem lovagkeresztjét adományozom, továbbá megengedem, hogy *Horti Pál* székesfővárosi iparrajziskolai tanárnak, valamint *Róth Miksa* udvari üvegfestőnek, az iparművészet terén szerzett érdemeikért, elismerésem tudtul adassék.

Kelt Schönbrunnban, 1902. évi november hó 21-én

Ferencz József s. k.

Gróf Széchenyi Gyula s. k.

Örömmel fogadtuk a kitüntetéséről szóló hírt, mert megtisztelését látjuk benne hazai iparművészetünknek, a mely még csak most kezdi elfoglalni azt a pozíciót, a mely joggal megilleti.

Az a szoros viszony, a melyben *Györgyi Kálmán* lapunkkal áll, teljesen kizárja, hogy kitüntetéséhez megjegyzéseket fűzzünk.